

Hegedűs Zsolt

ÚTKERESÉS AZ ÉPÍTÉSZETBEN

Bár gyermekkorom óta autótervezőnek készültem, 13 éve tervező építésmérnökként keresem a kenyerem. A jelen világa nem vonzott igazán, én olyan jövőben szeretnék élni, amiből kérdés, hogy lesz-e jelen. Ez a világ azonban nem csak a fantázia birodalma. Motiváció bennem akkor születik, ha látom, vagy elhiszem: az ideák testet öltenek...

Nem sokáig bírtam a kommersz építészetet. A múlt, a népi tradíciók mellett az ökológikus alternatívák vonzottak. Így kerültem ki még egyetemistaként egy franciaországi szakmai gyakorlatra, ahol új vályogtechnológiákkal építettünk fel egy házat. Szellemi szabadfoglalkozásuként elindulva aztán terveztem vályog-vertfalú, télikertes lakóházakat, amikből alig valósult meg néhány. Rá kellett jöjjek, a régi kalákák ideje lejárt, az emberek nem akarnak (és talán nem is tudnak) már annyi fizikai munkát végezni. Elfelejtették a hogyanokat, az ősi tapasztalatokat. Ez pedig egybevágott a francia út tapasztalataival, s a bennem érlelődő új elképzelésekkel.

Gömbkupolás lakóház építés közben - Tököl

Addig dolgoztam ezeken, míg eljött a megvalósítás ideje. A hatvani nevelőotthon vezetőivel – hosszas előkészítés után – alapítványt hoztunk létre. Szociális feladatként célunk volt a túlkoros intézeti srácoknak *védett* munkahely, és átmenetileg szállás, élettér megteremtése (a volt nagyvállalatok felbomlásával a bedolgozói munkák megszűntek.) Ez kapcsolódott az építészeti ideáimmal össze, s lett belőle egy új vályogtechnológiás téglagyártó kisüzem – manufaktúra – és egy kis lakónegyed létrehozása Hatvántól nem messze, Lőrinci határában, a 90-es évek legelején...

A BIOECO névre keresztelt építésmód régi-új húrokat penget: fő építőanyaga a stabilizált földtégla – a vályogtégla mai megfelelője – mely a környék kis agyagtartalmú, laborban bevizsgált földjéből készül mobil kisgépek – örlő, kényszerkeverő, hidraulikus prés – segítségével. Az agyag mellett cement (vagy mész) hozzáadásával nagyon tömör és szilárd, vízzel szemben is ellenálló (vizesen a teljes szilárdság felét veszi el) építőanyag készíthető, mellyel nemcsak a falak, hanem boltívek, boltozatok és kupolák készítése is lehetővé vált. Ezáltal pedig a merev, egysíkú felületek,

Szerkezetkész családi ház - Dányszentkirály

uniform szögletek, élek helyett olyan téralakítási lehetőségek tárulkoznak ki, melyeket a mai építészet elfeledett. Ha pedig e szerkezeteket vízszigeteléssel, majd vastag (65-100 cm) földréteggel, növényzettel takarjuk, dombház születik. Olyan, mely inkább a természeti környezetbe simul bele, mint a mai épületek közé...

De nemcsak a házak lógnak ki a sorból, hanem az építetők is. Mert a megfelelés, az *ahogy fenn, úgy lenn* elve itt is nyomon követhető. A mai korban pedig akadnak olyan emberek, családok, akik nem akarnak beilleszkedni a „fogaskerekek” közé. Belső útjukat járva a szabadságot, a természettel való harmóniát keresik. Gyermekkoruk óta, vagy álmaikban dédelgetett ideáikat váltják valóra, mikor belevágnak egy ilyen hajlék megvalósításába. Út, próba, megméretetés ez, hiszen a mai világ az ellenkező irányba forog. A mennyiség uralkodik, a minőség nem fontos...

Nézzük pl. a belső terek klímáját. Ma a hőszigetelés az ügyeletes mindenható. Elfelejtük, hogy a hőtárolás tette a régi házakat, a vastag vályogfalú épületeket télen melege, nyáron hűvössé. Sok, súlyos anyag helyett ma korszerűen, főképp levegőből – porózus téglák, üreges födémelek, műanyag hőszigetelések – építkezünk. A nagy hőmozgást pedig high-tech fűtésekkel, nyáron a sok ablaknak is köszönhetően izzadással, vagy klímaberendezéssel ellensúlyozzuk... Ezzel szemben a BIOECO építésmód súlyos boltozatos szerkezetekkel, vastag szigetelő és hőtároló földréteggel, s élő, mikroklíma szabályzó növényzettel a belső terekben stabil viszonyokat teremt. A napenergia hasznosítását jó tájolással, télikerttel, akár tetőkerti növényházal

Központi épület, Lőrinci

megoldva a fűtési energiaigény is alaposan lecsökken. Ráadásul időszakos fűtés is elég, így ismét a fatüzelésű kályháké, a cserépkályháké lehet a főszerep, melyek akár központi fűtéses vízpatkóval a kisebb helyiségeket is temperálhatják. Aki pedig tapasztalta, tudja, hogy a mai korszerű fűtések nem adnak olyan meleget, mint ezen kályhák, melyek padkáján szívesen időzik az ember... Mert hiába, a hőmérő számadatai csak a mennyiséget mutatják, a fa elégetésekor fölszabaduló tiszta naperőket nem (a gázt, a szenet, a villamos áramot a föld mélyének erői alakították). Az égő, pattogó-ropogó tűzzel pedig elemi kapcsolatba kerülünk, amit nem pótol mondjuk egy komputervezérlésű, kondenzációs gázkazános padlófűtés...

Aztán vizsgálódjunk a nappali-étkező-konyha tájékán. Az emberi kapcsolatok szétesésével a funkciók szétválnak: az anyuka a konyhába száműzve dolgozik (a főzés koszos, bűzös folyamat, a rendetlenség nem szalonképes), a nappaliban megy a tv. Az egyterű, „amerikai konyhás” nappalinnál már jobb a helyzet. Itt az anya nincs elszakítva a családtól, ezt a tv teszi meg, mert övé a főszerep, a mai nappalik nekik készülnek (számoljuk ki, mennyibe is kerül mindez?). Szerencsére vannak családok, ahol a tv száműzésbe kerül. Ott a háttértévezés, háttérrádiózás álbiztonságot adó látszatvilágát egyéni ízű, saját gondolatokkal megteremtett élet váltja fel. Ismét megjelenhet a szív, a lakókonyha, amely a családi élet központja. Kupolás, ég felé nyitott tere a szellemi tartalom újra megjelenését mutatja, mint hajdanán. Alatta, a körasztal közepén tűz lobog, itt is főhet, süllhet az étel. Körülötte egyedi széklények, mindenki rátalálhat a sajátjára. Az ételkészítés, a táplálkozás köré a család közös, összerendező együttléte fonódnak.

A fürdőszobáról is essék pár szó. Ez az a hely, ahol valami furcsa, higiéniai törekvésből az utóbbi időkben a leghidegebb tereket alkotjuk: mázas csempe, kerámia lap, fajansz mosdó, zománcozott fürdőkád. Pedig épp itt állunk pőrén, vágyunk a melegre... A tisztálkodás, tisztulás régen nemcsak a fizikai szennyeződések eltávolítását jelentette, vagy a „bűnös” baktériumok elleni harcot (reklámok, kontra immunrendszer). A minőségek itt is újból a felszínre hozhatók: fatüzeléssel és napkollektorral melegített víz, melegen sugárzó faburkolatok, a Mars (a higiénia bolygója) erőt közvetítő tölgyfa mosdó, tölgyfa fürdőkád, éteri esszenciákat hordozó illóolajok, napfényes terek, kövek közt előcsordogáló víz, növényzet...

Ezzel még nincs vége az összehasonlításnak, az alternatíváknak. Az építetőkkel együtt gondolkodva újabb és újabb ideák várnak megvalósításra (pl. plasztikus terméskő boltozatok, takarékos szalmabála házak, farúd-rács üvegkupolák, öko-gépészet). A fenti gondolatok nem kizárólagosak. Mindenkinek más az igazsága. Ezek a házak nem akarnak a legjobbak lenni.

A fő kérdés: mibe kerül? Tudom, és tapasztalom: másként gondolkodni, másként élni, építeni nem pénzkérdés. Az igazán jó megoldások nem feltétlenül drágák. Sőt gyakran jóval olcsóbbak. Az akaraton múlik minden.

Eddig bő 30 dombház készült el, illetve van születőben szerte az országban. Alig észrevehető, mint a földet épp megemelő csírák, de létükkel talán egy jobb, egy szebb jövő szálait szövögetik...

Fent: kupolás lakótér, Főt; lent: boltozatok, Gyűrűfű

